

09.12.16

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriölle

Asia: Lausuma oikeusministeriön luonnoksesta 18.11.2016 hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Oikeusministeriö on varannut asiaan osallisille tilaisuuden antaa lausuma otsikossa tarkoitettua esitysluonnoksesta. Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden puolesta lausutaan kunnioittavasti seuraavaa:

Johdanto

Uudistamme ensinnäkin asiassa aikaisemmin lausutun. Katsomme edelleen, että yhdistämiselle esitetyt perustelut eivät ole johdonmukaisia. Emme ymmärrä, millä perusteella Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus yhdistetään Espoon kärjäoikeuden kanssa ottaen huomioon, että muualle Suomeen jää yhtä isoja tai jopa pienempiä kärjäoikeuksia kuin nykyinen Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus.

Vaikuttaa yleisesti ottaen siltä, että pohdintaa eri vaihtoehtojen mahdollisuuksista ei olisi juuri tehty. Tarkoitamme sitä, ettei esityksessä ole varsinaista pro & contra -argumentointia siitä, mitä esimerkiksi Lohjalla ja erityisesti Raaseporissa säilytettävä pysyvä kanslia merkitsisi vaihtoehtona nyt esitettyyn, tai vaikkapa koko yhdistämisen osalta. Myöskään kokonaiskustannusten eli ilmoitettujen säästöjen osalta ei ole laskelmia, joiden perusteita voitaisiin objektiivisesti arvioida.

Koska emme näe luonnoksesta ilmenevää esitystä kaikilta osin perusteltuna, esitämme tämän lausuman lopusta ilmenevän vastaesityksen.

Erityisesti kielellisten perusoikeuksien turvaamisesta

Toteamme, että esitysluonnos ei riittävästi turvaa perustuslain 17 §:n 2 momentissa turvattu-

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 29 10601 Tammisaari	Ajurinpuisto 4 10600 Tammisaari	029 564 4000	029 564 4011	lansi-uusimaa.ko@oikeus.fi

ja kielellisiä oikeuksia. Säännöksen mukaan: ”jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan”. Jos uudistus toteutetaan esitysluonnoksen mukaisesti tulee tämä johtamaan siihen, että mahdollisuudet saada palvelua ruotsin kielellä käräjäoikeuden kansliassa heikenevät merkittävästi. Myös mahdollisuus oikeudenkäynnissä käsitellä asiaa ruotsin kielellä vaarantuu, kun suunnitteilla olevassa uudessa Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa ei tule olemaan riittävä määrä ruotsinkielentaitoisia pöytäkirjanpitäjiä tai riittävä määrä ruotsinkielentaitoisia kansliahenkilökuntaa, jotka voisivat muiden toimiensa ohella toimia pöytäkirjanpitäjinä.

Esitysluonnoksen sivulla 20 todetaan välimatkan Raaseporista Espooseen olevan noin 80 kilometriä (oikeammin 87,6 kilometriä eli lähemmäs 90 kilometriä) ja Porvoosta Vantaalle n. 40 kilometriä. Luonnoksessa todetaan, ettei ”[T]ätä (ei) voida pitää poikkeuksellisen pitkänä työmatkana pääkaupunkiseudulla ottaen myös huomioon työssäkäyntialuetta koskevat säännökset”. Luonnoksen sivulla 21 todetaan, että pääkaupunkiseudulla ja sen läheisyydessä sijaitsee tällä hetkellä seitsemän käräjäoikeutta mukaan lukien Länsi- ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeudet. Luonnoksessa todetaan väestön työssäkäynnin ja asioinnin kohdistuvan voimakkaasti pääkaupunkiseudulle. Edelleen todetaan, että ”välimatka ja julkiset kulkuyhteydet ovat kohtuulliset”.

Kiinnitämme ensinnäkin huomiota siihen, ettei Raasepori ole osa pääkaupunkiseutua. Tammisaari, jossa Länsi-Uudenmaan nykyisen käräjäoikeuden Raaseporin kanslia sijaitsee, ei kuulu Espoon työssäkäyntialueeseen (ks. Työ- ja elinkeinoministeriön asetus työssäkäyntialueista 2 §, 2009/1153).

Tärkeämpi huomio on kuitenkin se, että Raaseporista - siis Tammisaaresta, jossa Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden Raaseporin osasto sijaitsee – matkanteko julkisilla kulkuneuvoilla Espoon Kilon, jossa uuden käräjäoikeuden kanslia tulisi sijaitsemaan, kestää vähintään n. 1 tunti 40 minuuttia eikä perille ole mahdollista ehtiä kello kahdeksaksi, jolloin kansliahenkilökunnan työaika alkaa.

Näin ollen ei ole perusteita väittää Tammisaaren ja Espoon Kilon välistä matkaa kohtuulliseksi työmatkaksi. Myöskään julkisia kulkuyhteyksiä ei todellakaan voi väittää kohtuulliseksi tällaisen työntekijän kannalta.

Nämä ovat uudistuksen toteutuksen kannalta erittäin tärkeitä huomioita. Ne merkitsevät, ettei nykyisen Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden Raaseporin kanslian henkilökunnalla, joka on vahvasti kaksikielinen, ole tosiasiallisia mahdollisuuksia (joitakin yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta) ottaa vastaan työtä Espoossa suunnitteilla olevan uuden käräjäoikeuden ainoassa kansliassa pitkän etäisyyden ja hitaitten julkisten kulkuyhteyksien vuoksi (useita vaihtoja, pitkät odotusajat).

Tämä merkitsee tosiasiallisesti, ettei uudella perustettavalla käräjäoikeudella tule olemaan kykyä turvata ruotsinkielisiä kansliapalveluja kielilain 35 §:n ja perustuslain 17 §:n edellyt-

---

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 29 10601 Tammisaari	Ajurinpuisto 4 10600 Tammisaari	029 564 4000	029 564 4011	lansi-uusimaa.ko@oikeus.fi

09.12.16

tämällä tavalla, eikä esimerkiksi asiakaspalvelua tai pöytäkirjan pitämistä ruotsinkielisessä oikeudenkäynnissä. Jos esitysluonnos toteutetaan, merkitsee se tosiasiallisesti, että vahva ruotsinkielisten palveluiden yksikkö lakkautettaisiin ilman, että tosiasialliset tarpeet täyttävä korvaava ratkaisu olisi olemassa.

Luonnoksen sivuilla 21 ja 50 todetaan, ettei Porvoon ja Raaseporin toimipaikkojen säilyttäminen ole uudistuksen tavoitteet huomioon ottaen perusteltua. Tämän vuoksi tuomioistuinpalvelujen saatavuudesta molemmilla kielillä on huolehdittava muilla keinoilla. Edelleen todetaan olevan todennäköistä, että uusi suunnitteilla oleva käräjäoikeus suurempana organisaationa kykenee rekrytoimaan tarvittavan määrän kaksikielisiä työntekijöitä kansliaan (s. 21 ja 28).

Luonnoksessa esitetty näkemys ei nojaa tosiseikkoihin. Toteamme tältä osin seuraavaa:

- 1) Oikeusministeriön kieliainneuvos Corinna Tammenmaa on julkisuudessa todennut kokemusten osoittavan, että siirrettäessä henkilökuntaa vahvasti kaksikieliseltä toimipaikalta enimmäkseen yksikieliselle toimipaikalle, palvelu vähemmistökielellä toimii aluksi mutta heikkenee jonkin ajan kuluttua. Tämä johtuu siitä, että vastaanottava organisaatio ei käytännössä kykene rekrytoimaan kaksikielistä henkilökuntaa, jotta vähemmistökielellä annettava palvelu voidaan turvata (HBL 12.2.2016). Konkreettisenä esimerkkinä tilanteesta, jossa näin on käynyt, on mainittu Hätäkeskuslaitoksen organisaatiomuutos (Eduskunta / Kirjallinen kysymys KK 69/2016 s.2). On huomattava, että nämä kokemukset on nimenomaan saatu organisaatioiden yhdistämisten yhteydessä eli muodostettaessa suurempia organisaatioita. Nyt on lisäksi kyseessä tilanteesta, jossa on kyseenalaista, voidaanko edes nykyistä kahdella kielellä toimivaa henkilökuntaa rekrytoida alusta asti.
- 2) Espoon käräjäoikeuden laamanni on ministeriölle ilmoittanut, että rekrytoitaessa henkilökuntaa käräjäoikeuteen, pätevien ruotsinkielentaitoisten henkilöiden löytäminen on ollut vaikeata ja satunnaista (ks. ministeriölle 11.10.2016 toimitettu sähköpostiviesti). Tätä taustaa vasten on varsin hämmästyttävää, että esitysluonnoksen mukaan kielitaitoisen henkilöstön rekrytointi ei muodostune ongelmaksi. Mihin tällainen väite perustuu? Kun huomioidaan, että luonnoksessa mainitut rekrytointia väitetyt helpottavat olosuhteet, kuten väestön kielellinen jakauma sekä työssäkäynti- ja asiointisuunnat, ovat Espoon käräjäoikeuden osalta täysin samat kuin suunnitteilla olevan uuden käräjäoikeuden, herää kysymys, millä perusteella rekrytointimahdollisuudet paranevat merkittävästi sen johdosta, että uudessa organisaatiossa on n. 120 työntekijää verrattuna siihen, että nykyisessä Espoon käräjäoikeudessa on n. 80 työntekijää. Ministeriön käsitys uuden organisaation paremmista rekrytointimahdollisuuksista perustuu siten toiveajatteluun.
- 3) Ministeriön esittämien perusteiden ristiriitaisuus ilmenee myös, kun otetaan huomioon se, että yhdistämisessä on tarkoitus säilyttää käräjäoikeudet Kouvossa (Kymenlaakson käräjäoikeus) ja Lappeenrannassa (Etelä-Karjalan käräjäoikeus). Etäisyys näiden käräjäoikeuksien hallinnollisten kanslioiden välillä on n. 88 km. Suunnitteilla olevan Kymenlaakson käräjäoikeuden väestömäärä on n. 173.000 henkilöä, toisin sanoen sama kuin nykyisen Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden väestömäärä. Suunnitteilla olevan Etelä-Karjalan käräjäoikeuden väestömäärä on vain n. 131.000 henkeä, eli merkittävästi pienempi kuin nykyisen Länsi-Uu-

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 29	Ajurinpuisto 4			
10601 Tammisaari	10600 Tammisaari	029 564 4000	029 564 4011	lansi-uusimaa.ko@oikeus.fi

09.12.16

denmaan käräjäoikeuden väestömäärä. Myös Kanta-Hämeen käräjäoikeus on tarkoitus pysyttää, vaikka sen väestömäärä on samaa suuruusluokkaa kuin nykyisen Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden. Edelleen yhdistämisessä on tarkoitus säilyttää Hyvinkäällä Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden erilliskanslia, vaikka kyseisen käräjäoikeuden hallinnollinen kanslia sijaitaisi Vantaalla n. 60 km ajoetäisyydellä, vieläpä hyvien junayhteyksien varrella (junamatkan kesto 31 min.).

Se, että esitysluonnoksessa katsotaan – uudistuksen tavoitteet huomioon ottaen - perusteluksi säilyttää näinkin pienet yksiköt ja lähellä toisiaan olevat kansliat, paljastaa uudistuksen tavoitteiden suhteellisuuden ja sen, ettei tämä argumentti ole erityisen painava – ei ainakaan siinä määrin, että uudistuksen tavoitteiden johdosta voisi katsoa olevan pakottava este erilliskanslian säilyttämiselle Raaseporissa - varsinkin kun sen säilyttäminen on tarpeen kielellisten oikeuksien turvaamiseksi (vrt. PL 17 §).

Kiinnitämme ministeriön erityistä huomiota Eduskunnan perustuslakivaliokunnan toistuvasti esittämiin kannanottoihin (esim. PeVL 21/2009 vp). Järjestettäessä valtion viranomaisten aluejakoa valiokunta on todennut perusoikeuksien turvaamisvelvollisuuden edellyttävän, että eri vaihtoehtojen välillä valitaan se, joka parhaiten toteuttaa kielelliset perusoikeudet.

Koska ruotsinkielentaitoisen henkilökunnan rekrytoiminen on aina onnistunut Raaseporissa mutta ei Espoossa (vrt. Espoon käräjäoikeuden laamannin 11.10.2016 toimittama sähköpostiviesti), on selvää, että vähintään ruotsinkielisen palvelun antamiseen keskittyvän erilliskanslian säilyttäminen Raaseporissa turvaa parhaiten perustuslain 17 §:ssä tarkoitettujen kielellisten oikeuksien uudessa Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa. Todettakoon selvyuden vuoksi, että päätettäessä käräjäoikeuksien ja niiden kanslioiden sijaintipaikoista kysymys ei ole lainkäytöstä, vaan nimenomaan (oikeus-)hallinnollisista ratkaisusta, joilla toisinaan – kuten tässä tapauksessa – on suuri merkitys kielellisten oikeuksien tosiasialliselle toteutumiselle.

Esitysluonnoksen jaksossa, jossa käsitellään esityksen suhdetta perusoikeuksiin ja säätämisen järjestystä (s. 48 - 50), viitataan muun ohella edellä mainittuun perustuslakivaliokunnan lausuntoon 21/2009 vp. Tosiasiassa esitysluonnoksessa kuitenkin sivuutetaan lausunnossa toistettu oikeusohje perusoikeuksien turvaamisvelvollisuuden sisällöstä kielellisten oikeuksien osalta: valiokunnan edellyttämää vertailua eri vaihtoehtojen välillä ei ole tehty.

Koska perustuslakivaliokunnan tehtävä on lausua lakiesitysten perustuslainmukaisuudesta, on sen mietinnöillä ja lausunnoilla ratkaiseva merkitys tulkittaessa perustuslain säännöksiä. Siten on perusteltua katsoa perustuslain 17 §:n edellyttävän, että myös harkittaessa käräjäoikeuksien kanslioiden sijaintipaikkoja, on valittava sellainen vaihtoehto, joka parhaiten toteuttaa kielellisten perusoikeuksien toteutumisen. Tämä vaihtoehto on edellä mainituilla perusteilla ruotsinkielisen palvelun antamiseen keskittyvän erilliskanslian säilyttäminen Raaseporissa. Koska perustuslain 22 §:ssä säädetty velvoite, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen, koskee myös ministeriötä, tulee sen ottaa tämä ratkaisuvaihtoehto lähtökohdaksi annettavassa hallituksen esityksessä.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 29 10601 Tammisaari	Ajurinpuisto 4 10600 Tammisaari	029 564 4000	029 564 4011	lansi-uusimaa.ko@oikeus.fi

Erityisesti salikapasiteetista

Toteamme, että esitysluonnoksessa otettu linjaus, jonka mukaan nykyiset istuntosalit Espoossa ja Raaseporissa riittävät uuden käräjäoikeuden toiminnalle, ei perustu vallitseviin tosiasioihin. Esitysluonnoksen mukaan käytössä poistettavissa Lohjan ja Kirkkonummen istuntosaleissa käsitellään keskimäärin vuosittain n. 700 - 800 rikosasiaa. Tämän suuruinen vuosittainen määrä pääkäsittelyjä siirtyisi käsiteltäviksi suurelta osin Espoon saleihin. Salikapasiteetin riittävyys on tietojemme mukaan käytännössä koettu jo nykyisin ongelmaksi Espoossa. Espoon ja Raaseporin yhdistetty salikapasiteetti on siten liian pieni uudelle käräjäoikeudelle, mikä tulee aiheuttamaan käsittelyaikojen pidentymistä. Ongelma tulee vain pahenemaan ajan oloon ottaen huomioon väestömäärän kasvu.

Jos yhdistäminen toteutetaan esitysluonnoksen mukaisesti, tulisi Espooseen rakentaa useita uusia istuntosaleja. Ottaen huomioon Espoon muutoinkin korkeampi vuokrataso ja se, että Espoon käräjäoikeuden tilat on vuokrattu yksityiseltä vuokranantajalta sekä uusien salien investointikustannus, valtiolle selvästi edullisempaa olisi säilyttää Lohjalla nykyään toiminnassa olevat valtion itsensä omistamat tilat.

Todettakoon, että vaikka sakkomenettelyn käyttöalaa laajennettaisiinkin työryhmän 1.12.2016 ehdottamalla tavalla entistä useampaan rikokseen, tämä uudistus ei tule vähentämään pääkäsittelysalien tarvetta. Käsittely sakkomenettelyssä edellyttää nimittäin, että asia on selvä ja yksinkertainen. Tämänkaltaisia asioita käsitellään nykyisin ROL 5a luvun tarkoittamassa kirjallisessa menettelyssä, joten oletettavaa on näiden asioiden määrän vähentyvän uudistuksen toteutuessa. Sen sijaan näytöllisesti epäselvät ja ei-yksinkertaiset asiat olisi edelleenkin käsiteltävä normaalisti tuomioistuimen pääkäsittelyssä, minkä vuoksi sakkomenettelyn mahdollisella laajennuksella ei tule olemaan vaikutuksia salikapasiteetin tarpeeseen. Kiinnitämme myös huomiota siihen, että eduskunta on jo pitkään johdonmukaisesti suhtautunut kielteisesti siihen, että tuomiovaltaa siirrettäisiin enemmän tuomioistuinten ulkopuolelle.¹

Esitysluonnoksessa arvioiduista taloudellisista vaikutuksista

Esitysluonnoksessa on todettu (s. 30), että asiointimatkojen piteneminen tulee lisäämään myös asianosaisille ja heidän avustajilleen aiheutuvia matkakustannuksia, joista osa maksetaan valtion varoista ja että näiden määrän arviointi on kuitenkin hyvin hankalaa.

Käsityksemme mukaan selvää on, että kun toimipaikkaverkosto harventuu, asianosaisten, heidän avustajiensa sekä todistajien matkakustannukset nousevat huomattavasti. Taloudellisesti merkittävin tekijä lienee valtion varoista maksettavien avustajien matkakustannusten ja matka-ajan palkkioiden (110 eur/tunti) nousu. Avustajille maksettavien matkakustannusten määrää voisi arvioida selvittämällä Romeo-järjestelmästä, kuinka paljon lakkautettavissa käräjäoikeuksissa järjestetyissä istunnoissa on ollut sellaisia avustajia, joille on maksettu palk-

¹ Perustuslakivaliokunta on vastikään korostanut pidättyvää suhtautumistaan tuomiovallan laajentamiseen tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelle. Valiokunta on pitänyt mahdollisena, että summaarisissa (rikosasiain-)menettelyissä voidaan käsitellä vain rikkomuksia, joista voi seurata enintään kuusi kuukautta vankeutta ja tällaisessa menettelyssä voidaan määrätä vain sakko ja rikesakko (ks. PeVL 7/2014 vp s. 3).

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 29 10601 Tammisaari	Ajurinpuisto 4 10600 Tammisaari	029 564 4000	029 564 4011	lansi-uusimaa.ko@oikeus.fi

kio valtion varoista, mutta ei korvausta matkustamisesta. Jatkossa tällaisille avustajille tulisi siten korvattavaksi palkkio ja matkakulut nykyiseltä tuomioistuinpaikkakunnalta uudistuksen jälkeiselle tuomioistuinpaikkakunnalle. Oikeusrekisterikeskuksesta saamamme tiedon mukaan tällaisen selvityksen laatiminen olisi teknisesti mahdollista. Vastaavasti voitaisiin selvittää, kuinka paljon lakkautettavassa käräjäoikeudessa on maksettu palkkioita matkustamisesta avustajille, jotka tulevat muualta, ja tämän perusteella esittää suurusluokkatasolla arvio siitä, kuinka paljon tällainen matkustaminen saattaisi vähentyä, jos avustajat tulevat uuden tuomioistuinpaikkakunnan läheisyydestä. Ottaen huomioon oikeusministeriön hallinnonalan niukat määrärahat, vähintään tämän tasoinen selvitys olisi mielestämme aiheellista tehdä.

Esitysluonnoksessa olisi myös aiheellista tuoda esiin, kuinka paljon todistajille on maksettu viime vuosina korvausta matkakuluista, jotta voitaisiin arvioida niiden kasvun taloudellista merkitystä tulevaisuudessa. Kustannusten kasvun määrän arvioinnissa voitaisiin kenties käyttää hyväksi tietoa siitä, miten tällaisten matkakulujen määrä on muuttunut sen jälkeen, kun käräjäoikeusverkostoa on edellisen kerran harvennettu.

Vastaesitys

Edellä esitetyn perusteella esitämme, että uuden Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden päätoimipaikan sijaitessa Espoossa:

- 1) Raaseporiin perustetaan pysyvä ns. kieliosasto, joka vastaisi koko käräjäoikeuden ruotsinkielisistä kansliapalveluista (tietenkin Espoosakin tulisi olla ruotsinkielistä kansliapalvelua). Ns. kielituomarit istuisivat juttuja sekä Raaseporissa että Espoossa, minkä vuoksi erilliskanslia -ratkaisuihin tyyppillisesti liittyvät haittapuolet jäisivät tässä tapauksessa syntymättä.
- 2) Lohjalla säilytetään kanslia ainakin siihen saakka, kunnes Espoossa on riittävästi mm. salikapasiteettia.

9.12.2017

Klaus Ekelund
Laamanni

Paula Virrankoski
Osaston johtaja, käräjätuomari

Christian Hirn
Osaston johtaja, käräjätuomari

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 29 10601 Tammisaari	Ajurinpuisto 4 10600 Tammisaari	029 564 4000	029 564 4011	lansi-uusimaa.ko@oikeus.fi